Eesti naine kardab olla feminist

Kärt Hellerma

Nüüd on juba mitu aastat möödas sellest, kui eesti ajakirjanduses ilmusid esimesed harvad, kobavad ja ebapopulaarsed feminismiteemalised sõnavõtud. Tänaseks on teema tuliseks räägitud ja kui sekka satub mõni päev, kui feminismist kusagil juttu ei ole, tundub, et midagi – doping? – on justnagu puudu. Sõna võtavad esteetikud ja poliitikakommentaatorid, kirjastusjuhid ja koduperenaised, plekieemaldamise spetsialistid ja fotograafid – igaüks, kes leiab, et tema sisukoht väärib tiražeerimist ja et selles pole midagi vastutustundetut. Niisuguses enesekindluses on isegi midagi imetlusväärset.

Kui Rahvusraamatukogus esitleti Kaari Utrio värskeid teoseid, siis teatas kirjastuse Sinisukk & Co direktriss Marie Ehala piduliku jutu sees ja justkui kahetsevalt, et Kaari Utriot on seostatud feminismiga, aga meil Eestis on feminist küll mingi imelik ja lötakil tüüp. Ka esimest korda Utrioga kohtudes arvanud sinisuka esindaja, et naiskirjanik on tingimata vana ja kortsus seelikuga tädi. Aga, ennäe imet, ei olnudki.

Kole ja pesemata patukott

Kohe selle peale mainis kena, sale ja sarmikas 33 raamatu autor Kaari Utrio, et jah, muidugi, tema on feminist. Ka tema abikaasa kinnitas seda enda kohta hetkegi mõtlemata. Mõlemad puhtsüdamlikud ülestunnistused tekitasid esitlusele kogunenud eestlaskonna seas aimatavat võõristust. Õhku kerkis midagi piinlikku.

Pole mõtet olla irooniline – seesugune, peaaegu et mütoloogiline suhtumine on Eestis siiamaani laialt levinud ja ilmselt ei saa sellele praegu veel karmi kätt ette panna. Nii arvataksegi häbenemata, et kui mõni naine harjumuspäraselt meeste pärisosaks peetud alal ilma teeb – on näiteks kirjanik, siis on ta tingimata vana, paks, kole ja riiakas pealekauba. Mõtlev naine kohe peab olema kole ja pesemata patukott.

Feministi saadab ka kardetava jõhkardi maine: justkui tahaks ta kõiki mehi maa pealt ära tappa. Feminismivastaste üks põhilisemaid argumente ongi see, et feminism olevat naiste vägivald meeste vastu. (Millegipärast meenutab see mulle meie venelaste armastatud ja väga spekulatiivset väidet, et eestlased neid diskrimineerivad.) Feminism ei olegi niivõrd seostatav kindlapiirilise teooriaga, ta on rohkem teatud hoiakute kompleks ning need hoiakud pole suunatud otseselt kellegi vastu. Võiks öelda, et kaasaegne feminism lähtub just vägivallatuse ideest. Võitleva feminismi etapp on Läänes ammu möödas. Meil maadeldakse esialgu alles feminismi kui terminiga.

Tundub, et Eestis on antifeministid hoopis häälekamat ja õelamat kihutustööd teinud kui nende kujuteldavad vastased. Pole märganud, et mõni tõesti südikas feminist kusagil kedagi oleks poriga pildunud. Eesti edukas mees saab endiselt rahulikult bordellis käia, äärelinnas armukest pidada ja ainuüksi ilusate jalgade järgi sekretäri valida.

Kellel jätkub misjonäri visadust?

Feminismi aabitsatõeks võiks pidada arusaamist sellest, et demokraatlikus ühiskonnas elades on väga vanamoeline jaotada maailma inimesteks ja naisteks. Naised ja mehed on mõlemad inimesed ning mees ei ole kuidagiviisi tähtsam kui naine. Seek, kes eitab feminismi, tahab soorollide jaotuses säilitada kõike seda, millega ta praegu on harjunud, kuid mis ei pea ilmtingimata nii olema. Saan tegelikult aru eesti meestest, kes põlastavad feminismi – see nähtus ähvardab neid ilma jätte mõnest

mugavusest. Hoopis raskem on mõista eesti naisi, kes igal võimalikul juhul kuulutavad: „Mina küll feminist ei ole!“ Kas tõesti on hirm meeste ees nii suur? Mis uhkuseasi on taandada ennast kellekski, kelle põhiülesanne on meestele meeldida ja teha oma sellisest sõltuvusest terve kultus?

Hoolimata sellest, et mul puudub elementaarseks selgitustööks misjonäri visadus – mida oleks praeguses sogases arvamuskliimas tegelikult väga vaja -, tooksin paar hästi lihtsat näidet, mis kõnelevad kohustusest olla feminist juba puhtlast õiglustundest lähtudes.

[*ill.*]
33 raamatut kirjutanud Kaari Utrio kuulutas oma raamatu esitluses hetkegi kõhklemata, et ta on feminist. Millegipärast ei olegi ta vana, kole ja paks.

Meil on seniajani kirjutamata seaduseks, et mehe palk on naise omast suurem. Vastupidisel juhul tunneb mees end alandatuna. Barbi Pilvre osutas kord tabavalt, et meil on isegi taoline käibeväljend: „mehe palk“.

Naine – olgu ta kuitahes nutikas ja võimekas – peab ametiredelil edutamise nimel tavaliselt ka kõvasti rohkem vaeva nägema kui mees. See on nii mitte ainult Eestis. Varem või hiljem puutub see naine ka kokku sellise nähtusega nagu „meeste ringkaitse“. Kahju küll, aga end ühiskondlikus elus teostav naine on mehi rohkem aktsepteeritaval riigikorraldusel varjatud pinnuks silmas. See ei väljendu otse, vaid kaudselt. Kõrge positsiooniga mehele andestab ühiskond hoopis rohkem, kui sama positsiooniga naisele. Mis juhtuks, kui näiteks Maimu Berg, Eva Lille või Signe Kivi nädal aega Kuku klubis jooks, räuskaks ja kakleks? Kõmu oleks laialt. Süüdlane peaks käima silmad maas ja tal oleks märk kauaks küljes.

Mõnigi tuntud meesliteraat teeb seda tihti, aga tema maine sellest oluliselt ei muutu.

Abordiküsimus on filosoofilise algpõhjaga

Kas abort on mõrv, küsis mult hiljaaegu üks Eesti abordistatistikaga kursis olev meesajakirjanik. Feministid suhtuvad abordiküsimusse eelkõige naise valikuvõimalusi silmas pidades. Abordikeelt tähendaks sisuliselt meestele kasuliku (võlts)moraali normiks tunnistamist. Kui juttu on tapmisest, peaks võib-olla hoopis meenutama neid horde noori tüdrukuid, kes põgenedes ühiskondliku hukkamõistu eest on aastasadade jooksul soovimatu raseduse tõttu meeleheites end järve või jõkke uputanud. Kes võtab endale vastutuse selle massimõrva eest?

Abordiküsimus on suur filosoofiline küsimus, kus ühene vastus on mõeldamatu.

Käibesuhtumiste muutmiseks ei piisa paarist saastast. Võib-olla läheb veel terve inimpõlv enne, kui ka Eestis enam ei häbeneta olla feminist. Ei maksa olla kärsitu. Rõõm on teada, et meil on juba ka edumeelseid meesfeministe – näiteks Mati Unt, Linnar Priimägi, Toomas Volkmann. Ka noored haritud väliseesti mehed kinnitavad tavaliselt nagu ühest suust, et loomulikult on nad feministid. Nad ei pea ennast naistest kuidagi paremaks või äravalitumaks.

Kaari Utrio ja Kaj Linnilä juurde tagasi tulles: nende abielus tundus olevat just naine tandemi vaimne juht. Koka- ja turismiraamatute autor Kaj Linnilä ajab majandusasju, kujundab naise teoseid, hoolitseb, korraldab. Teda ei pruugi sellepärast halvustada, et on naise tuhvli all või midagi sellist. Neil jagunevad rollid lihtsalt niimoodi.

Lugejate hulgas populaarse Utrio vastu on meedia olnud armuline, teda on võrreldud Jaan Krossi ja Mika Waltariga. See, et Utrio on korralik jutukirjanik, kes vahendab ajalooteemasid populaarses vormis, tohiks küll kindel olla. Ega kõik peagi olema Nobeli kandidaadid.